

Jörg Graser

RABENTHAL

Vertaling Tom Kleijn

PERSONEN

Maximiliaan Rabenthal, kunsthandelaar

Helena Rabenthal, zijn echtgenote

Valentijn Boscik, viskok

Frans Merkhofer, kelner

Alfred Pospischil, bediende ten huize van Rabenthal

Gravin Beaulac, gast ten huize van Rabenthal

PLAATS

Wenen

TIJD

1990

Copyright © Suhrkamp Verlag, Frankfurt a/ Main 1992

Copyright © Nederlandse vertaling: Tom Kleijn 1995

EERSTE SCÈNE

(Een sjofele kamer in een souterrain, verlicht door een naakte gloeilamp, die aan het plafond bungelt. De ruit naar de lichtschacht is dichtgekoekt met vuil.

De ruimte heeft twee deuren. Er staat een tafel in, die met glazen en bestek voor twee personen is gedekt. Het tafelkleed is smerig en er zitten brandgaten in. Om de tafel staan drie stoelen. Rabenthal en zijn zojuist met hem in de echt verbonden echtgenote komen binnen. Hij draagt een elegant rokkostuum en zij een mooie bruidsjurk.)

HELENA

O God!

RABENTHAL

Bevalt het je?

HELENA

Dat is toch verschrikkelijk. En die geur! Het is toch heel benauwd hier. Je krijgt hier toch bijna geen lucht.

RABENTHAL

Dat komt, omdat er hier geen ramen zijn. En de lichtschacht, die krijgen ze al jaren niet meer open. Die is vastgeroest. Daar geeft ook niemand wat om. Die zouden ook niet luchten, als ze hem wel open kregen. Die merken dat helemaal niet, die stank. Je zou de kok eens moeten ontmoeten, die stinkt pas echt. Dat is de smerigste kok, die ik ken, en de smerigste tent van heel Wenen. En hier beneden in het souterrain komt zelfs op klaarlichte dag geen lichtstraal naar binnen, omdat de ruit daarboven helemaal dichtgekoekt zit door het vuil.

HELENA

Laten we alsjeblieft weggaan.

RABENTHAL

Geen sprake van. Dat kan helemaal nergens anders, ons huwelijksmaal.

HELENA

Wat ben je wreed.

(Ze gaan zitten. Rabenthal schudt even aan de tafel.)

RABENTHAL

De tafel wankelt, de stoelen wankelen en de kelner hoef je al helemaal niet eens naar de kaart te vragen. Er is geen kaart. Er is namelijk maar één enkel gerecht hier beneden. Dat

moet je drie dagen van te voren bestellen. Dan halen ze de kok. Ik heb hem een keer gadegeslagen, voorzover je wat ziet in al die stoomwolken. Die hoest en zweet en dat druipt dan in de pannen. Bovendien heeft hij last van haaruitval. Ik heb hier nog nooit gegeten, zonder minstens drie, vier haren uit mijn bord te vissen. Een zakdoek kent die kerel helemaal niet. Bij iedere maaltijd, die hij toebereidt, staat hij met één been in de gevangenis. Vanwege de dierenbescherming en vanwege de keuringsdienst van waren.

(De Kelner komt binnen.)

KELNER

Goedenacht, Meneer Rabenthal. Het was me een genoegen, Mevrouw.

RABENTHAL

Goedenacht. Weest u toch zo goed en stopt u uw hemd in uw broek. Vandaag vieren we een huwelijksfeest.

(De Kelner stopt zijn hemd in zijn broek.)

KELNER

O pardon. Spijt me. Had ik meteen moeten zien. Wat vlot. Proficiat. Heeft u er ook goed over nagedacht? Als je zo rijk bent als u, dan wordt de scheiding duur betaald. Dan moet je achteraf diep in de buidel tasten, als je de desbetreffende weer kwijt wil. Pardon, Mevrouw, maar we weten toch allemaal, hoe dat zit. Bij een rijke man zitten de wijven als luizen in zijn pels en allemaal willen ze trouwen. Mij kan dat niet overkomen. Ik heb geen geld. Maakt niet uit. Ik kom ook zo aan mijn trekken.

HELENA

Waarschijnlijk, omdat u zo charmant bent.

KELNER

Mevrouw vindt mij charmant?

HELENA

Heel buitengewoon charmant.

KELNER

Nou, zo uitgesproken heeft dat nog niemand tegen mij gezegd. Maar vermoedelijk zit er wel iets van waarheid in.

HELENA

Als u nu ook nog uw haar zou kammen, bent u een uitgesproken Casanova.

KELNER

Alstublieft. Geen probleem.

(De Kelner haalt een kam uit zijn achterzak en kamt zijn haar.)

KELNER

Wat kan ik brengen om te drinken? Wijn?

RABENTHAL

Natuurlijk.

HELENA

Wat hebt u zo al voor wijnen?

KELNER

Alleen Kremser.

RABENTHAL

Is al goed.

(De Kelner verdwijnt.)

RABENTHAL

Er is hier maar één soort wijn. Eén gerecht, één soort wijn. Boven in het restaurant is een kaart en die is net zo saai en vervelend als alle andere spijskaarten in Wenen. Waar kun je in Wenen nou nog eten? Dat kun je toch geen eten noemen. Je kunt je kauwspieren aan het werk zetten, je adamsappel op en neer laten huppelen en je maagzuur bezighouden. Maar dat is toch geen eten. De enigen, die daarbij echt iets goûtteren, zijn de rottingsbacteriën in de dikke darm.

HELENA

Smakelijk. En wat is er hier nu zo grandioos?

RABENTHAL

Dat zul je nog wel zien. Maar ik kan je verzekeren, dat het fantastisch bij deze ambiance past. Wat vind je van de kelner?

HELENA

Die hoort hier absoluut thuis. En mocht ik nog twijfels hebben gehad over waarom je mij hierheen hebt gebracht, dan heeft hij die uit de weg geruimd. Jij wilt me ergeren.

(De Kelner brengt de wijn. Hij schenkt in, zonder Rabenthal vooraf te laten proeven.)

KELNER

Merkt Mevrouw iets aan mijn verschijning? Een kleine, maar wezenlijke verandering?

HELENA

Eerlijk gezegd, ik heb uw verschijning niet tot in alle details bestudeerd.

KELNER

Als Mevrouw misschien eens zou willen snuffelen.

HELENA

Juist dat probeer ik in deze ruimte zoveel mogelijk te vermijden.

KELNER

Maar als u eens aan mijn haar zou willen snuffelen.

HELENA

Misschien kunt u accepteren, dat ik dat liever niet zou willen doen.

KELNER

Mevrouw zou een uitgelezen parfum waarnemen.

HELENA

U heeft zich geparfumeerd?

KELNER

Extra voor Mevrouw. Mevrouw zou mij eens mee moeten maken op een zondag in Slot Belvédère. Beneden in het Barokmuseum. Fris gewassen, fris geschoren en geparfumeerd, temidden van de olieverfschilderijen van al die grote meesters. Mevrouw zou wegsmelten.

HELENA

U frequenteert daadwerkelijk het Barokmuseum in het Belvédère?

KELNER

Bijna elke zondag. Dat is mijn voornaamste jachtgebied. Daar sla ik altijd mijn slag. Op culturele basis haal ik ze bijna allemaal binnen. Ik heb dan een catalogoog bij me, waarin de schilderijen beschreven staan, en dan laat ik mijn blik dwalen. Het beste zijn vrouwen van boven de dertig, die al wat blikshade door het noodlot hebben opgelopen. Want bij die weet ik het, dan hoef ik niet lang te treuzelen. Dan zoek ik het schilderij in de catalogoog op, waar de desbetreffende voor staat, en ik heb mijn kletsverhaal, dat ik nodig heb, paraat. Dan nog even het café in. Daar dweep ik een beetje met Toscane en dan heb ik de kat al in 't bakkie.

HELENA

Van die kant heb ik het Barokmuseum nog helemaal niet bekeken.

KELNER

Jawel. Ik zeg u, als het Barokmuseum niet bestond, moest ik gewoon naar het bordeel. Natuurlijk, ik zou ook liever de dames gelijk op hun rug leggen, zonder eerst nog urenlang aan de bar te kletsen. Maar zo zijn ze nu eenmaal. Zonder cultuur werkt het niet. Op een danstent kun je je tanden breken. Barokmuseum daarentegen, topklasse.

HELENA

U heeft me overtuigd. Misschien komen wij elkaar nog wel eens tegen voor een Altomonte.

KELNER

Het zou mij een genoegen zijn, Mevrouw.

(De Kelner verdwijnt.)

HELENA

Een opmerkelijk personage. Jij kent ook geen medelijden. Eerst die gruwelijke opera en nu deze abjecte gelegenheid, als die al zo mag heten.

RABENTHAL

Jou is de opera niet bevallen?

HELENA

Je weet, dat ik bezoeken aan de opera haat. Ik vind ze stierlijk vervelend.

RABENTHAL

Wie haat ze niet? De opera is de meest weerzinwekkende kunstvorm, die de mensheid ooit heeft voortgebracht. Het is de cultuur der parvenu's. Strikt genomen berust ze immers op een vergissing. Toentertijd wilden een paar lui in Florence het klassieke theater nieuw leven inblazen. En die dachten, dat de oude Grieken hun drama's zongen. Omdat er in de vertaling altijd weer staat, dat ze het falen van de goden enzovoorts bezongen. Dus zongen ze ook. Zoals Italianen nu eenmaal zijn. Ieder beetje beschaafd mens wordt kotsmisselijk, als hij een operagebouw binnenkomt. Het is immers precies dat soort misselijkheid, dat ik goûteer. Dat is toch immers het enige, waarvan je nog kunt genieten op deze wereld. Van de weerzin.

HELENA

Ik vind deze hele dag toch tamelijk deprimerend.

RABENTHAL

Dat doet me plezier.

HELENA

Het staat allemaal zover af van mijn idealen. Mijn huwelijksfeest heb ik me toch werkelijk anders voorgesteld. Als een vrolijk feest met dierbare gasten, die met ons dat vieren, wat er toch op zijn minst bij het begin van een huwelijk moet zijn: geluk.

RABENTHAL

Nou, voor mij is dit het ideaal van een geslaagd huwelijksfeest. Zonder gasten, in het sjofele souterrain van een twijfelachtige gelegenheid met een volledig tot op de grond toe afgebroken bruid.

HELENA

Ik heb het over deprimerend gehad. Over afgebroken heb ik niets gezegd.

RABENTHAL

De nacht is toch nog maar pas begonnen. Mijn huwelijksgeschenk is overigens deze maaltijd. Verder heb ik niets voor je.

(Helena haalt een klein pakje uit haar handtas en geeft het aan hem.)

HELENA

Hier. Voordat ik het vergeet.

RABENTHAL *(opent het en kijkt)*

Een ring. Wat vulgair. Heerlijk.

HELENA

Er zijn mensen geweest, die mij voor een huwelijk met jou hebben gewaarschuwd.

RABENTHAL

Daadwerkelijk? Welnu, over jou is mij ook het een en ander ter ore gekomen. Het kwam zo uit, dat ik Baron Hohenbühl op een verschrikkelijke bijeenkomst van de "Wereldhongerhulp" ben tegengekomen. Hij was natuurlijk dronken, zoals altijd. Ik moet zeggen, jouw ex-man is een zeer indecent mens, op het smakeloze af.

HELENA

O ja?

RABENTHAL

Hij vertelt rond, dat jij onverzadigbaar bent. Praktisch niet te bevredigen. Wat men ook met jou uithaalt, het maakt alleen je begeerte groter. Een bodemloos vat zagezegd. Ik heb daarom ook al iets heel speciaals voor onze huwelijksnacht bedacht. Ik zal je helemaal niet aanraken. Wat vind je daarvan?

HELENA

Dat interesseert me totaal niet.

RABENTHAL

Werkelijk?

HELENA

Ik ben toch alleen maar uit verveling met jou getrouwd. Of je met me slaapt of niet, dat interesseert me ongeveer net zoveel als een blad, dat ergens van een boom afdwarrelt.

RABENTHAL

Zo beval je me. Ordinair en vertwijfeld.

(De Kelner dient het maal op. Op de borden liggen, omgeven door groenten, spartelende vissen. Helena springt op.)

HELENA

Bah!

RABENTHAL

Zet u gerust neer. Ik wil graag van de benepen verontwaardiging van deze dame genieten.

(De Kelner zet de borden met de spartelende vissen op tafel en verdwijnt. Helena is een paar stappen achteruit geweken en staart vol walging naar Rabenthal, die begint te eten.)

RABENTHAL

Nou, een beetje veel majoraan heeft hij dit keer te pakken gehad. Maar het vlees is gaar. Dat is de kunst. Het vlees gaar te maken en daarbij het beest in leven te houden. Ja, niet alleen in leven te houden, maar het leven in hem op zo'n manier tevoorschijn te kietelen, dat het nog spartelt, als de graten al zichtbaar zijn.

HELENA

Oh, wat is dit walgelijk.

(Rabenthal drinkt wijn, pakt tenslotte zijn bord en kijkt de spartelende vis in de ogen.)

RABENTHAL

Dat is de doodstrijd. Zijn ogen moet je zien. Ze glanzen als briljanten.

(Zet het bord weer op tafel en houdt zijn hand boven het dier.)

En de energie, die hij uitstraalt. Je zou bijna kunnen zeggen, dat deze vis pas nu begint te leven. Hier op mijn bord. Al die jaren heeft hij maar traag wat in de Stille Zuidzee rondgezwommen, heeft een paar wormen gevreten en zeewier geknabbeld. En nu bundelt zich heel zijn levenskracht tot één grote uitbarsting van stuiptrekken en spartelen.

(Helena wankelt de kamer uit.)

RABENTHAL

Als hij alleen maar niet zo veel majoraan te pakken had gekregen. Hoe meer je eet, des te hinderlijker treedt die majoraan op de voorgrond.

(Rabenthal eet. De Kelner komt binnen en pakt het bord van Helena.)

KELNER

Mevrouw uw echtgenote houdt naar het schijnt niet van living-fish?

RABENTHAL

Heeft zij u opdracht gegeven om het bord af te ruimen?

KELNER

Jawel. Doet u dat dier weg, heeft ze geroepen en is naar de plee gerend en geeft over. Ik hoop, dat die Boscik daar nu niets van merkt. Die is toch al altijd dodelijk beledigd, als iemand zijn bord niet helemaal leeg eet. Dat vat hij persoonlijk op. U weet toch, hoe die is met zijn vis. Daar maakt die toch direct een soort religie van. Als u het mij vraagt, is die niet helemaal goed bij zijn hoofd. Vanochtend heeft hij weer urenlang gehurkt voor zijn aquarium zitten kijken. Alleen maar zitten kijken, verder niets. Dat doet hij altijd zo. Alsof dat een kloot zou uitmaken, welke vis hij eruit pakt. Nee. De gast, de dag, het uur, dat speelt allemaal een rol voor hem. Dat wil hij allemaal weten, heel precies. En dan gaat hij op zijn hurken zitten en kijkt uren.

RABENTHAL

Wat doet u nu met de vis?

KELNER

Die viezel ik af, als u dat goed vindt.

RABENTHAL

Dat vind ik helemaal niet goed. Brengt u hem, zoals hij is, terug naar de keuken.

KELNER

Dat verdraagt hij niet, die Boscik, dat zeg ik u meteen. Dan weet ik niet, wat hij gaat doen.

(Helena komt terug.)

RABENTHAL

Weest u zo goed en doet u, wat ik u opdraag.

KELNER

Tot uw dienst. Zoals Meneer Rabenthal wenst.

(Verdwijnt met de vis.)

RABENTHAL

Wat zie je bleek. Wil je niet gaan zitten?

HELENA

Ik heb mij keer op keer afgevraagd, hoe dat heeft kunnen gebeuren.

RABENTHAL

Wat?

HELENA

Er bestaan zoveel fijnbesnaarde heren, die aardig zijn, hoffelijk en beschaafd. Een goed hart hebben, een vriendelijke inborst. Waarom toch, vraag ik me af, waarom heb ik mijn hart aan zulk een gemeen monster verloren?

RABENTHAL

Liefde kent nu eenmaal geen genade.

HELENA

Ze gaat toch door voor het hoogste goed op aarde. En toch brengt zij ons mensenkinderen ertoe, tegen het gezonde verstand in, tegen ieder inzicht in, tegen elk beter weten in te handelen. Ze gaat door voor een goddelijke vonk en is er uiteindelijk alleen maar goed voor, ons met open ogen in het verderf te storten.

RABENTHAL

Dat is de meedogenloosheid van het leven.

HELENA

Soms vraag ik me af, of je minder wreed tegen me zou zijn, als ik minder van je zou houden. Ik doe mijn best. Maar het is tevergeefs. Je weet nu, hoe het met mij staat. Ik vraag je maar één ding. Laat mij bij alles in mijn waarde. Heb tenminste een beetje medelijden.

RABENTHAL

Kelner! Ik krijg dit nu niet meer naar binnen. Dit is alleen nog maar pure majoraan. Waar blijft hij toch, die weezinwekkende kelner?

(De Kelner komt op.)

KELNER

Meneer Rabenthal?

RABENTHAL

Stuurt u de kok naar ons toe.

KELNER

Tot uw dienst.

(Verdwijnt weer.)

RABENTHAL

Had ik al eetlust gehad, dan zou die nu bedorven zijn. (*Drinkt.*) Deze wijn is een foltering.

(*De Kok komt.*)

BOSCIK

Meneer heeft me laten roepen. Heeft het gerecht de dame en de heer gesmaakt? Was alles naar wens?

RABENTHAL

Het was behoorlijk. Maar er zat teveel majoraan in.

BOSCIK

O, dat spijt me.